

ПРОБЛЕМИ МЕТОДОЛОГІЇ СУЧАСНИХ ПОЛІТИЧНИХ НАУК

УДК 329 (373)

ПЕРІОДИЗАЦІЯ РОЗВИТКУ ПАРТІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Наталія Шестак

*Ужгородський національний університет,
факультет суспільних наук, кафедра політології та державного управління,
вул. Університетська 14, 88000, Ужгород, Україна
e-mail: natalia.shestak@mail.ru*

Досліджено різні підходи українських науковців стосовно періодизації розвитку партійної системи України. Охарактеризовано періодизації еволюції української багатопартійності, запропоновані Ю. Шведею, О. Бойко, В. Лебедюком, М. Кармазіною та ін. Подана власна періодизація розвитку вітчизняної партійної системи.

Ключові слова: партія, партійна система, партійна система України, етапи становлення партійної системи України.

Становлення партійних систем – складний процес, який залежить від багатьох чинників і конкретно-історичних умов в яких він відбувається. Вивчення досвіду становлення партійних систем у державах, де політична демократія лише починає формуватися, необхідне для теоретичного осмислення загальних закономірностей і соціально-культурних особливостей їхніх еволюцій. Такий досвід, потрібно осмислити і в аспекті вивчення функціонування вітчизняної партійної системи. Одним із напрямів цього процесу є характеристика основних етапів еволюції партійної системи України. Періодизація в нашому випадку відіграє методологічну функцію, що дає змогу на основі певних критеріїв визначити головні віхи розвитку партійної системи та проаналізувати їх.

Мета статті – виокремити і охарактеризувати основні періоди в розвитку української багатопартійності. Для цього необхідно розв'язати завдання: висвітлити головні критерії українських науковців до аналізу етапів розвитку партійної системи нашої держави; визначити конфігурацію та особливості функціонування партійної системи України на кожному з періодів.

Питання щодо вирішення етапів еволюції партійної системи України залишається у вітчизняній політичній науці дискусійним і неоднозначним. Так А. Білоус у розвідці «Партії та громадські об'єднання України» (1998 р.) називає три періоди – допартійний, початкової багатопартійності та посткомуністичний [1]. На нашу думку, його періодизація – спрощена, причому незрозумілою залишається сутність останнього періоду. Натомість аналітики УЦЕПД імені О. Разумкова (2001 р.) у аналітичній доповіді центру запропонували таку періодизацію: 1990–1991 рр. – створення перших альтернативних партій на базі громадсько-політичних об'єднань некомуністичної орієнтації; 1992–1994 рр. – юридична легалізація найвпливовіших партій – носіїв альтернативної ідеології (КПУ та НРУ), інтенсивне заповнення політичного простору партіями брендового типу (під брендом розуміється ідеологія, яку використовують партії для своєї діяльності); 1995–1998 – розколи в партіях брендового типу, прискорене

утворення партій адміністративним способом; 1999–2001 рр. – розподіл політичного простору між найвпливовішими партіями [13]. Знову ж таки зауважимо: ця періодизація надто подрібнена.

Дослідниця О. Бойко в основу своєї періодизації поклала організаційно-правові зміни в партійній системі. Вона виокремила такі етапи. Перший (60-ті роки ХХ ст. – 1989 р.) – виникнення і формування політичних об'єднань і рухів. Другий (1990–1993 рр.) – формотворчий період, який починається з виникнення перших політичних партій, а завершується їхнім юридичним узаконенням. Третій (1994–1998 рр.) – перехід від багатопартійності до багатопартійної системи, що пов'язано з установами певного способу організації політичної влади [4].

Учений Ю. Шведа пропонує періодизацію розвитку партійної системи, виходячи з аналізу парламентських електоральних циклів, і ґрунтуючись на класифікації партійних систем М. Дюверже. Його періодизація така: 1990–1997 рр. – атомізована партійна система; 1998–2005 рр. – система поляризованого плюралізму; з 2006 р. – система поміркованого плюралізму [18]. У чомусь схожі схожими є періодизації Ю. Остапця [12], А. Ключковича [14], В. Лебедюка [8]. Для прикладу, В. Лебедюк розподіляє етапи у такий спосіб: 1990–2002 рр. – система з домінуючою партією; 2002–2006 рр. – система поляризованого плюралізму; 2006–2012 рр. – система поміркованого плюралізму [8]. А. Ключкович вирізняє періоди: 1990–1993 рр. – період початкової багатопартійності; 1993–1998 рр. – атомізована партійна система; 1998–2006 рр. – система поляризованого плюралізму; з 2006 р. – перехідний період до системи поміркованого плюралізму [14, с. 177–187].

Отже, застосовуючи ту саму методологію, українські дослідники виокремлюють різні межі періодів. Одностайність простежується лише в тому, що з 2006 р. партійна система починає функціонувати за принципом системи поміркованого плюралізму. Як пересвідчуємося, методологія аналізу партійних систем, розроблена західними політологами, не завжди адекватно відображає реалії партійного будівництва в Україні. Водночас такі періодизації теоретично обґрунтовані й мають позитивний евристичний потенціал.

В. Мороко в основу періодизації поклав практичну діяльність політичних партій, вирізнявши чотири етапи: 1) з кінця 80-х рр. до 1993 р.; пов'язаний з появою перших політичних партій і примусовою їхньою реєстрацією; 2) з 1993 р. до 1996 р.; починається з юридичної легітимації партій і завершується прийняттям Конституції; 3) з 1996–2002 рр.; характеризується поділом партій по відношенню до виконавчої та законодавчої влади, що спричинило появу не лише понять «парламентські», «позапарламентські», «опозиційні» партії, а й до нового поняття – «партія влади»; особливістю цього етапу – прихід у партії бізнес-структур та потужних фінансово-промислових груп; 4) 2003–2009 рр.; утворення штучної біполярної системи [11, с. 326–331].

Низка періодизацій еволюції української партійної системи пов'язана з проведенням парламентських виборів. Відповідно періодів виділяють стільки, скільки було проведено виборчих кампаній до ВР України, – це періодизації В. Лещенка [10], С. Телухи [17], Б. Райківського [15]. Наприклад В. Лещенко розглядає так еволюцію партійної системи України: перший період – 1990–1991 рр. – офіційне правове оформлення багатопартійності, жорстке протистояння легальних демократичних організацій з КПРС–КПУ; другий – 1992–1994 рр. – формування основних ідеологічних напрямів у партійній системі; третій – 1994–1998 рр. – подальший розвиток багатопартійності в Україні, ідейне та організаційне самовизначення політичних партій;

четвертий – кінець 1998–2002 рр.; п'ятий – 2002–2004 рр.; шостий – 2004 – 2006 рр. [10, с. 22–28].

Науковці О. Леонов та В. Станкевич у розвитку партійної системи розрізняють два етапи, у рамках яких виокремлюють по два періоди. Перший етап охоплює другу половину 80-х – кінець 90-х рр. ХХ століття, коли відбувається фактичне створення партіями в Україні. В середині цього етапу дослідники називають радянський, перший пострадянський (24 серпня – 1 грудня 1991 р. і завершується в середині 1995 р.) та другий пострадянський період, який приблизно охоплює середину 1995 р. і парламентські місцеві вибори 1998 р. [9, с. 38–44]. Другий етап починається в 1998–1999 рр. і продовжується донині. На їхню думку, він характеризується тим, що багатопартійна система стає реальністю з якою вимушені рахуватись владні інститути. Поділом етапу на періоди став 2004 р., коли були започатковані нові інституційні форми суспільного життя, котрі впливали на структурування партійного простору України.

Подібний погляд на періодизацію М. Кармазіної, яка у статті «Українська багатопартійність: становлення і розвиток», критично оцінюючи варіанти періодизації українських науковців, пропонує власну схему розвитку. Відповідно, перший період – кінець 1988 р. – кінець 1991 р.; хронологічні межі другого – з кінця 1991 р. до кінця 90-х рр., третього – з кінця 1990 р. до сьогодення. Дослідниця акцентує: виокремлюючи межі періодів, потрібно брати до уваги щонайбільше чинників, які обумовлюють партогенез. До них вона зараховує: специфіку механізму творення партій; особливості партійного лідерства; еволюцію ідеологічного «обличчя» партій; партійне фінансування; ключові моменти історії партій; трансформацію функцій партій і под. [6, с. 4–11].

Оригінальна, на нашу думку, періодизація чернівецьких учених Г. Боднараша та Н. Ротар. У публікації «Основні етапи розвитку партійних систем України, Румунії та Республіки Молдова: компаративний аналіз» вони визначають такі періоди розвитку української багатопартійності: 1994–2002 рр. – хаотична (гіпертрофована багатопартійність); 2002–2006 рр. – двоблокова багатопартійність; 2006–2012 рр. – біполяризована недієва багатопартійність; починаючи з 2012 р. – біполяризована багатопартійність [2].

Аналізуючи зазначені підходи, ми пропонуємо власну періодизацію. Перший – зі середини 80-х рр. і до кінця 1991 р. Хронологічні межі другого – з кінця 1991 р. до кінця 2004 р., третього – з кінця 2004 р. дотепер. Передусім, ми враховуємо низку чинників, які впливають на партогенез. Це – нормативно-правова основа діяльності політичних партій, електоральна формула, форма правління, соціально-політичні розмежування, особливості трансформації українського соціуму, організаційна структура політичних партій, моделі їхнього утворення та ін. Однак зауважимо, слід відмітити, що вплив різних чинників на різних часових проміжках еволюції партійної системи є неоднаковим. Хоча домінуючим все-таки можна вважати зміну форми правління та електоральної формули у 2004 р., який ми вважаємо закінченням другого і початком третього періоду розвитку української партійної системи.

Послуговуючись нашою періодизацією, охарактеризуємо розвиток партійної системи України. Витоки української багатопартійності сягають 50-х рр. ХХ ст. і пов'язані з шестидесятиництвом та дисидентством. Початок нашої періодизації ми пов'язуємо з початком перебудови (середина 80-х рр. ХХ ст.), основою якої проголошувались нове політичне мислення, радикальна економічна реформа, демократизація політичного життя. Унаслідок цього виникають неформальні організації – Український культурологічний клуб (м. Київ), Товариство Лева (м. Львів), Народний

союз сприяння перебудові (м. Одеса), Товариство української мови ім. Т. Г. Шевченка, історико-просвітницьке товариство «Меморіал», екологічне громадське об'єднання «Зелений світ» і под.

Найвизначнішим, з огляду утворення партій, став період після виборів 1990 р. – перших альтернативних виборів до законодавчого органу України, в яких Народний рух був головною опозиційною силою до КПРС. Завдяки цьому він отримав можливість створити парламентську опозицію – Народну раду (125 осіб). Парламентська опозиція з перших днів відіграла помітну роль у політичній сфері. Саме з її ініціативи 16 липня 1990 р. прийнято Декларацію про державний суверенітет України.

Під спільним дахом народного руху визрівали течії: а) загальнодемократична, що згодом диференціювалась на проросійськи орієнтовані реформаторські сили й прихильників національно-державної незалежності; б) національно-патріотична з демократичним і радикально-національним відгалуженнями; в) націонал-комуністична, що пізніше еволюціонувала до національної демократії, або прагматичного центрризму [3].

Отже, першою офіційно зареєстрованою партією в Україні стала Українська республіканська партія (5 листопада 1990 р.). Під тиском студентів та інших демократичних сил у жовтні 1990 р. Верховна Рада УРСР скасувала статтю в Конституції УРСР, де стверджувалася «провідна і спрямовуюча» роль КПУ. Це дало змогу для вільного формування політичних партій. 1991 р. Міністерство юстиції України зареєструвало ще 10 партій. Відповідно до збірника документів українських партій, опублікованого фахівцями ШІЕНД ім. І.Ф.Кураса, це були партії: УСДП (зареєстровано Мінюстом України 15 січня 91), ПЗУ (24 травня 91), Дем.ПУ (28 червня 91), КПУ (22 липня 91), НПУ (28 серпня 91), ПДВУ (27 вересня 91), ЛПУ (12 вересня 91), СДПУ (1 листопада 91), ОСДПУ (15 листопада 91), СПУ (25 листопада 91) [5].

Якщо становлення політичного плюралізму в Україні можна датувати 1988–1989 рр., то створення реальної багатопартійності припадає на період весни 1990 – літа 1991 рр. Саме в цей період сформувався політичний спектр, відображаючи усі теоретично і практично можливі позиції - від крайніх лівих до крайніх правих. Це трапилося дуже швидко, оскільки більшість майбутніх демократичних і націонал-патріотичних політичних течій містилися в організаціях Народного руху, а як КПУ була широким об'єднанням лівих сил, по-різному зорієнтованих до державності й демократії.

Політичні партії на першому етапі еволюції партійної системи України утворилися у такий спосіб: 1) із політичних об'єднань громадян, які слугували основою політичної партії (УРП); 2) громадських об'єднань, які мали неполітичний характер (Партія зелених України); 3) внаслідок дезінтеграційних процесів у КПРС (Партія демократичного відродження України); 4) внаслідок цілеспрямованої діяльності окремих самодостатніх особистостей (Народна партія України); 5) в результаті розколів та розмежування інтересів в рамках однорідного ідейного середовища (ОСДПУ, СДПУ) [12, с. 156–171].

Хронологічні межі другого періоду – з кінця 1991 р. до кінця 2004 р. Інституційні умови для існування і функціонування політичних партій згідно з класичними стандартами виявилися несприятливими, що зумовлено відповідними чинниками. По-перше, президентсько-парламентська форма правління не сприяє зміцненню багатопартійності і утворенню потужних політичних партій. Скоріше, навпаки, така форма правління продукує партійну систему домінування, сприяє зміцненню однієї чи двох партій, наближених до президента. По-друге, змішана виборча система в умовах української політичної практики також не впливає позитивно на

структуризацію партійного простору країни, оскільки депутати-мажоритарники після входження до парламенту або приєднуються до президентської фракції, або підтримують її як позафракційні. Закриті загальнонаціональні списки породжують політичну корупцію та сприяють авторитарним тенденціям в партійному середовищі. По-третє, на партогенезі негативно позначається відсутність норм у Законі «Про політичні партії в Україні», які регулюють фінансування політичних партій. Це призводить до пошуку тіньового фінансування партіями своєї діяльності, а відтак політичні партії стають частинами фінансово-політичних груп, які їх підтримують. По-четверте, умови трансформаційного процесу (призупинений транзит) також не зміцнюють партійну систему, адже етап демократизації, по суті, не завершився і в суспільстві з'явилися відчутні авторитарні та олігархічні тенденції, загострилося протистояння між владою і опозицією.

Важливе значення для подальшого становлення партійної системи України в цей період мали установчі вибори, до яких ми зараховуємо президентські вибори 1991 р. та президентські і парламентські вибори 1994 р. Вони установили інституційний дизайн, який окреслив особливості електоральної конкуренції і еволюції партійної системи, та виокремили моделі електоральної поведінки населення України, показавши її регіональний характер. Для порівняння: за результатами виборів 1994 р. партійна система позиціонувалась у вимірі «ліві – праві – центр», а за результатами виборів 1998 та 2002 рр. вона набула обрисів системи поляризованого плюралізму (за класифікацією Дж. Сарторі). Йдеться передусім про наявність двох опозицій і потужних центристських партійних структур [12, с. 184–185, с. 215–218].

Отже, у зазначений період в Україні існували несприятливі умови для розвитку партій. Натомість усерйоз претендували на домінування у політикуумі квазіпартії, що уособлюють інтереси окремих груп у правлячій верхівці, легітимізуючи акторів тіньової політики і тіньової економіки.

Становлення багатопартійності в Україні ускладнюється і внутрішньопартійними, і позапартійними проблемами. Насамперед, це, – організаційний дисбаланс внутрішньої структури, гіпертрофовані амбіції і егоцентризм деяких лідерів, внутрішньопартійні чвари, ідеологічна аморфність політичних програм і под. Так низький рівень політичної культури суспільства загалом; нерозвинутість ринкових відносин і соціально-економічна криза; слабкість демократичних традицій і відсутність демократичної свідомості у значної частини громадян країни.

За нашою періодизацією, третій період еволюції партійної системи України розпочався з кінця 2004 р. Формат партійної системи упродовж досліджуваного періоду змінювався декілька разів, що обумовлено парламентськими (2006, 2007, 2012, 2014 рр.), президентськими (2010, 2014 рр.) та місцевими (2010 р.) виборами, а також неодноразовою зміною форми державного правління (2004, 2010, 2014 рр.). Після президентських виборів 2004 р. всі інші вибори відбувалися під впливом соціокультурного розмежування на Захід – Схід. Воно стало домінуючим і у визначенні конфігурації партійної системи протягом всього періоду.

Напередодні виборів в Україні з'явилася низка нових політичних партій. Так, після «помаранчевої революції» (2004 р.) заявили про себе такі організації, як ПП «Наша Україна», ГП «ПОРА», ПП «Народна самооборона», ПП «Єдиний центр», ПП «Європейська партія України», ВО «Свобода» та ін. Напередодні президентських виборів 2010 р. виникли політичні сили – ПП «Фронт змін» (А. Яценюк), ПП «Сильна Україна» (С. Тігіпко), ПП «Громадянська позиція» (А. Гриценко). Після Революції гідності (2014

р.) сформувалися ПП «Народний фронт», ПП «Блок Петра Порошенка», ПП «Опозиційний блок», ПП «Правий сектор», ПП «Об'єднання «Самопоміч».

Партійна система України, за результатами парламентських виборів 2014 р., має конфігурацію двоблокової системи. До партійної системи можна зарахувати 11-12 партій, більшість з яких є лідерськими, електорально-професійними партіями з слабкою ідеологічною артикуляцією, за винятком ВО «Свобода» та КПУ. Вони не змогли на виборах у 2014 р. подолати виборчий бар'єр, але продовжують впливати на партійну конкуренцію і залишаються ідеологічно артикульованими партіями.

За результатами виборів 26 жовтня 2014 р., до українського парламенту пройшли практично всі нові політичні партії: ПП «Народний фронт», ПП «Блок Петра Порошенка», ПП «Об'єднання «Самопоміч», ПП «Опозиційний блок», Радикальна партія Олега Ляшка. Така кардинальна зміна складу ВР України засвідчує складні суспільно-політичні процеси в українському суспільстві, наслідком яких є також незавершеність партогенезу. Загалом участь політичних партій у виборах до ВР України можна подати у вигляді таблиці 1.

Таблиця 1

Участь політичних партій у парламентських виборах в Україні (1998–2014 рр.)

<i>Рік виборів</i>	<i>К-ть партій, зареєстрованих Мінюстом України</i>	<i>К-ть партій, які взяли участь у виборах</i>	<i>К-ть суб'єктів, внесених до виборчого бюлетеня</i>
1998	52	45	30 (21 партія +9 виб. блоків, утворених 19 партіями)
2002	127	83	33 (21 партія +12 виб. блоків, утворених 40 партіями)
2006	126	94	45 (28 партій +17 виб. блоків, утворених 19 партіями)
2007	143	43	20 (10 партій +9 виб. блоків, утворених 51 партією)
2012	195	87	21 політична партія
2014	235	52	29 політичних партій

Відчутним в партійному середовищі України став процес картелізації політичних партій, який є наслідком реакції партій на виклики сьогодення. такий процес відображає зміни, які відбуваються на рівні взаємодії громадянського суспільства, політичних партій і держави. Партійна картелізація змінює партійну конкуренцію. На думку української дослідниці О. Рибій, це явище має декілька причин: 1) в умовах глобалізації та суттєвих обмежень на здійснення політики «хапай усіх», виборчі технології та рівень фінансових затрат на їхню реалізацію значно підвищилися, а партійне членство перестало відігравати основну роль у перемозі на виборах; 2) простір для політичного протистояння значно зменшився; 3) партійні картелі слугують спеціальними механізмами для концентрації влади, зниження політичної відповідальності партій перед суспільством за непопулярні рішення [16].

Отже, охарактеризувавши різні підходи до періодизації, доходимо висновків. По-перше, періодизація розвитку української партійної системи здійснюється виходячи зі звужених критеріїв. По-друге, труднощі періодизації пов'язані зі складністю і невизначеністю політичного транзиту. По-третє, щодо періодизації немає домінуючого погляду, оскільки утворення нових партій в Україні продовжується. Відтак питання періодизації з часом буде переглядатись. По-четверте, періодизацію необхідно здійснювати, використовуючи не поодинокі критерії, а враховуючи низку чинників, які на цей процес впливають.

Використовуючи комплексний підхід до визначення критеріїв періодизації, можна виокремити наступні періоди в розвитку партійної системи України. Перший період (починаючи з середини 80-х рр. і до кінця 1991 р.). Хронологічні межі другого – з кінця 1991 р. до кінця 2004 р.; третього – з кінця 2004 р.

Список використаної літератури

1. Білоус А. Партії та громадські об'єднання України / А. Білоус. – К., 1998. – 136 с.
2. Боднараш Г. Основні етапи розвитку партійних систем України, Румунії та Республіки Молдова: компаративний аналіз / Г. Боднараш, Н. Ротар [електронний ресурс]. – Режим доступу http://irbisnbuv.gov.ua/cgibin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe
3. Бойко О. Україна в 1985–1991 рр.: сновні тенденції суспільно-політичного розвитку: Монографія / О. Бойко. – К.: ППЦЕНД, 2002. – 306 с.
4. Бойко О. Особливості трансформації партійної системи України за роки незалежності: автореф. дис. на здобуття ступеня канд. політ. наук за спеціальністю: 23.00.02 / Чернівецький національний ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці, 2005. – 20 с.
5. Держава, влада та громадянське суспільство у документах політичних партій України (кінець 1980–2011 рр.) / кер. проекту – М. С. Кармазіна. – К.: ІНІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2011. – 808 с.
6. Кармазіна М. Українська багатопартійність: становлення і розвиток / М. Кармазіна // Наукові записки Ін-ту політ. і етнонац. досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. – 2012. – № 3 (59). – С. 4–87.
7. Конончук С. Партійна система України: ідеологічний вимір / Світлана Конончук, Олег Ярош. – К.: Агентство «Україна», 2010. – 76 с.
8. Лебедюк В. Конфігурація партійної системи України: нисхідні та висхідні тенденції / В. Лебедюк // Сучасна укр. політика: зб. наук. пр. – К., – Вип. 28. – С. 157–169.
9. Леонов О. Процес становлення багатопартійності та багатопартійної системи в сучасній Україні та його можливі періодизації / О. Леонов, В. Станкевич [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/history/2011/154-142-8.pdf>
10. Лещенко В. Особливості становлення української багатопартійності в умовах суспільної трансформації / В. Лещенко // Стратег. пріоритети. – 2009. – № 1 (10). – С. 22–28.
11. Мороко В. Періодизація партійного будівництва в сучасній Україні та формування партійних структур (1996–2009) // Наук. праці іст. ф-ту Запорізьск. нац. ун-ту. – 2010. – Вип. 28. – С. 326–331.

12. Остапець Ю. Закарпаття через призму політичних виборів: Монографія / Ю. Остапець, М. Токар / Серія «Studia Regionalistika»; НДІ політичної регіоналістики; ДВНЗ «Ужгородський університет». – Ужгород: Видавництво «Карпати», 2009. – 408 с.
13. Політичні партії України напередодні парламентських виборів: стан і тенденції (Аналітична доповідь УЦЕПД) // Національна безпека і оборона. – 2001. – № 12. – С.15–61.
14. Політологія: підручник / за ред. М. Вегеша. – К.: Знання, 2008. – 384 с.
15. Райковський Б. Трансформація вітчизняної партійно-виборчої системи / Б. Райковський // Вісн. ЦВК. – 2009. – № 2-3. – С. 16–28.
16. Рибій О. Політична картелізація: новий рівень взаємовідносин партій, держави і суспільства / О. Рибій // Наук. зап. Ін-ту політ. і етнонац. досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. – 2010. – № 6 (50). – С.45–57.
17. Телуха Є. Вплив виборчої системи на формування партійної системи та механізму політичної влади в Україні / Є Телуха. - [електронний ресурс]. – Режим доступу [http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/2391/2/Телуха 20 Є.В.pdf](http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/2391/2/Телуха%20Є.В.pdf)
18. Шведа Ю. Партійна системи незалежної України: етапи трансформації / Ю. Шведа // Освіта регіону: Політологія. Психологія. Комунікації. – 2009. – № 3. – С. 50–55.

Стаття надійшла до редколегії 11.06.2015

Прийнята до друку 01.07.2015

DEVELOPMENT STAGES OF THE PARTY SYSTEM OF UKRAINE

Nataliya Shestak

*Uzhgorod National University,
Faculty of Social Sciences, Department of Political Science and Public Administration,
Str. University 14, 88000 Uzhgorod, Ukraine
e-mail: natalia.shestak@mail.ru*

The article researches different approaches of the Ukrainian scientists to classify the development stages of the party system of Ukraine. The author characterized the periods of evolution of the Ukrainian multi-party system that were proposed by Yu. Shveda, O. Boyko, V. Lebediuk, M. Karmazina and others. Based on these approaches, author proposed his own periods of evolution of the party system of Ukraine. The first period – since the mid. 1980s till the end of 1991; the second period – since the end of 1991 till the end of 2004; the third period – since the end of 2004 till nowadays.

Key words: party, party system, party system of Ukraine, stages of development of the party system of Ukraine.

ПЕРИОДИЗАЦИЯ РАЗВИТИЯ ПАРТИЙНОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ

Наталья Шестак

*Ужгородский национальный университет,
факультет общественных наук, кафедра политологии и государственного управления,
ул. Университетская 14, 88000, Ужгород, Украина,
e - mail : natalia.shestak @ mail.ru*

Исследуются различные подходы украинских учёных к периодизации развития партийной системы Украины, охарактеризованы периодизации эволюции украинской многопартийности, предложенные Ю. Шведой, А. Бойко, В. Лебедюком, М. Кармазиной и др. Представлена собственная периодизация развития отечественной партийной системы.

Ключевые слова: партия, партийная система, партийная система Украины, этапы становления партийной системы Украины.